

ปัญหาและอุปสรรคการขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ภาพสะท้อนการจัดบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในบริบทสังคมไทย
Challenges and Obstacles in Driving Local Government Development: A Reflection on Public Service Provision by Sub-district Administrative Organizations in the Thai Social Context

ดารินทร์ กำแพงเพชร

Darin KamphaengPhet

วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

College of Leadership and Social Innovation Rangsit University

*Corresponding Author Email: kpdrm@hotmail.com

Received: 11 December 2025 Revised: 10 January 2026 Accepted: 12 January 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มุ่งนำเสนอการวิเคราะห์ภารกิจมาตรฐานการจัดบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ตามรายงานการจัดบริการสาธารณะตามตัวชี้วัดและค่ามาตรฐานขั้นต่ำของสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สกถ.) ปี 2565-2567 ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพในการดำเนินงานของ อบต. ซึ่งจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จในการจัดบริการสาธารณะของท้องถิ่น โดยครั้งนี้เจาะลึกเฉพาะข้อมูลการจัดบริการสาธารณะของ อบต. พบว่า อบต. บางแห่งยังขาดการให้ความสำคัญและร่วมมือในการบันทึกข้อมูลในระบบ หรือระบบฐานข้อมูลของ อบต. บางแห่งยังไม่เป็นปัจจุบันสมบูรณ์ ทำให้ไม่มีข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วนในการบันทึก แม้ว่าจะมีตัวชี้วัดบางส่วนที่ อบต. ทำได้ดี แต่ยังมีหลายด้านที่มีอัตราการไม่ผ่านหรือไม่ดำเนินการสูง เช่น มีผลการจัดบริการด้านการผังเมืองหรือความรอบรู้สุขภาพของประชาชนเรื่องโรคอุบัติใหม่และอุบัติซ้ำและช่องว่างทักษะดิจิทัลเทคโนโลยีการเรียนรู้ในท้องถิ่นยังน้อย โดยภาพรวมคะแนนในแต่ละเกณฑ์ชี้วัดสะท้อนถึงระดับการดำเนินงานที่แตกต่างกันของ อบต. คือ มีความแข็งแกร่งด้านการบริหารการเงินและการดำเนินงานโครงการ แต่พบความไม่สม่ำเสมอในการพัฒนาสุขภาพและสวัสดิการในระดับท้องถิ่นซึ่งต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีและเสมอต้นเสมอปลายมากขึ้น รวมทั้งยังมีอุปสรรคด้านงบประมาณและบุคลากรในบางภารกิจอาจเป็นข้อจำกัดที่ทำให้ อบต. ไม่สามารถดำเนินการจัดบริการสาธารณะได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าเกณฑ์ชี้วัดนี้มีประสิทธิภาพในฐานะที่เป็นเครื่องมือชี้้นำการพัฒนาในระดับพื้นที่และประเมินภาพผลการดำเนินงานในภาพรวมได้ แต่ยังคงมีปัญหาเชิงปฏิบัติของ อบต. ในการดำเนินการให้ครอบคลุมและมีคุณภาพตามมาตรฐานขั้นต่ำ รวมถึงข้อจำกัดของตัวเกณฑ์ชี้วัดที่ไม่สามารถลงลึกถึงสภาพสาเหตุของปัญหาได้อย่างละเอียดพอสมควร

คำสำคัญ: การขับเคลื่อน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, การจัดบริการสาธารณะ

Abstract

This academic consists purposes to present an analysis of the mission and standards of public service provision of Subdistrict Administrative Organizations (SAOs) as per the Public Service Provision Report based on indicators and minimum standards from the Office of the Decentralization Commission (ODC) for 2022-2024. This report reflects the operational potential of SAOs which in turn are indicators of success in local public service provision. This in-depth analysis of SAOs' public service provision reveals that some SAOs lack the importance and cooperation in recording data in the system or that some SAO databases are incomplete and outdated, resulting in a lack of accurate and complete data. While some SAOs performed well on some indicators, several areas experienced high failure rates or non-compliance. These include, for example, performance in urban planning services, public health literacy regarding emerging and re-emerging diseases, and a low gap in local digital skills and learning technologies. Overall, scores in each criterion reflect varying levels of SAO performance. Strength in financial management and project implementation. however, are inconsistent in local health and welfare development or requiring continuous improvement and development to achieve better and more consistent results. Furthermore, budgetary and personnel constraints in some missions may limit SAOs' ability to fully implement public services. While these indicators are effective as a tool for guiding local development and evaluating overall performance, they remain problematic in SAOs' ability to ensure comprehensive and quality implementation in accordance with minimum standards. Furthermore, the indicators themselves are limited in their ability to adequately address the root causes of problems.

Keywords: Driving Force, Local Government Organization, Provision of Public Services

บทนำ

การดำเนินการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(อปท.) ได้กำหนดไว้ในโครงสร้างแผนงานตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2542 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549 ตามแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่ อปท. โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถ่ายโอนภารกิจการจัดบริการสาธารณะจากราชการบริหารส่วนกลางไปให้ อปท. ทั้งนี้ จากการศึกษาเรื่อง “มาตรฐานบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การพัฒนาเกณฑ์ชี้วัด ข้อมูลเชิงประจักษ์และนโยบาย โดยวีรศักดิ์ เครือเทพ และคณะ (2562) ที่ได้พัฒนาเกณฑ์ชี้วัดที่สามารถสะท้อนมาตรฐานบริการสาธารณะขั้นต่ำไว้ว่า ต้องเป็นเกณฑ์ชี้วัดที่ใช้งานง่าย ใช้ได้จริงและไม่มีภาระในการจัดเก็บข้อมูลเพื่อวัดผลการดำเนินงานแก่ อปท. ที่มากเกินไปและไม่ก่อให้เกิดรายจ่ายขั้นต่ำในการจัดบริการสาธารณะได้และ

สามารถเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้ อปท. ดำเนินงานเพื่อตอบสนองต่อการจัดการปัญหาในพื้นที่ได้ โดยคณะวิจัยได้พัฒนาเกณฑ์ชี้วัดขึ้น 422 เกณฑ์แบ่งเป็นเกณฑ์ชี้วัดภารกิจหลัก (Core Indicators) เป็นภารกิจตามอำนาจหน้าที่ของ อปท. รวม 322 เกณฑ์ชี้วัด และเกณฑ์ชี้วัดภารกิจเสริม (Auxiliary Indicators) ที่เป็นภารกิจตามความต้องการของประชาชนหรือความจำเป็นของพื้นที่ 120 เกณฑ์ชี้วัด ซึ่งครอบคลุมกิจกรรมการดำเนินงานที่หลากหลายของ อปท. ทั้งในด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ซึ่งได้แก่โครงการ/กิจกรรมที่ อปท. ดำเนินการ ผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) จากการดำเนินงานที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนหรือต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วยภารกิจหลักและภารกิจเสริม 8 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านผังเมืองด้านการสาธารณสุข บริการสังคมและคุณภาพชีวิต ด้านการศึกษา ด้านการจัดระเบียบชุมชนและการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน อาชีพ การลงทุนและการท่องเที่ยว ด้านการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ซึ่งเกณฑ์ชี้วัดทั้ง 8 ด้านดังกล่าว ได้ถูกนำมาใช้และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สกล.) สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (สปน.) ที่ได้ดำเนินการประเมินมาตรฐานขั้นต่ำการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ด้วยวิธีการประเมินตนเองของ อปท. แบบออนไลน์ผ่านระบบประเมินผลมาตรฐานขั้นต่ำการจัดบริการสาธารณะของ อปท. โดยประสานความร่วมมือให้ อปท. ทั่วประเทศ บันทึกข้อมูลการจัดบริการสาธารณะตามตัวชี้วัดและค่ามาตรฐานขั้นต่ำในระบบดังกล่าวผ่านเว็บไซต์ของ สกล. www.odloc.go.th (สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2567)

ดังนั้น ผู้เขียนจึงมุ่งเสนอการสำรวจการนำไปใช้งานและวิเคราะห์การนำเกณฑ์ชี้วัดที่ได้พัฒนาขึ้นมาดังกล่าวได้มีการนำไปใช้จริงและข้อมูลผลการประเมินเป็นอย่างไร โดยเน้นเจาะลึกไปที่เกณฑ์ชี้วัดขององค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบลที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ซึ่ง อบต. จะเข้าใจและตอบสนองความต้องการเฉพาะของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างตรงจุดและรวดเร็ว ทั้งนี้ข้อมูลที่น่ามาใช้คือการประเมินมาตรฐานขั้นต่ำการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ได้แก่ รายงานการประเมินผลมาตรฐานขั้นต่ำ ประจำปีงบประมาณ 2565-2567 อาทิ ข้อมูลพื้นฐาน การตั้งคณะทำงานประเมิน รวมถึงขั้นตอนและวิธีการประเมินตนเองที่ อบต. ดำเนินการ เพื่อรวบรวมและพิจารณาความถูกต้องของข้อมูลผลการจัดบริการสาธารณะ ครอบคลุม 8 ด้าน ซึ่งจะช่วยให้สามารถเห็นถึงประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะของ อบต. ตามเกณฑ์ชี้วัดได้อย่างมีระบบและโปร่งใส พร้อมทั้งใช้ข้อมูลเพื่อวางแผนพัฒนาการขับเคลื่อนพื้นที่ของตนเองได้

บทวิเคราะห์

1. บริบทการจัดบริการสาธารณะตามตัวชี้วัดและค่ามาตรฐานขั้นต่ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากรายงานของสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สกล.) สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (สปน.) ได้ดำเนินการประเมินมาตรฐานขั้นต่ำการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ประจำปี พ.ศ. 2567 ด้วยวิธีการประเมินตนเองของ อปท. แบบออนไลน์ผ่านระบบประเมินผลมาตรฐานขั้นต่ำการจัดบริการสาธารณะของ อปท. ประจำปี พ.ศ. 2567 โดยประสานความร่วมมือให้ อปท. ทั่วประเทศ บันทึกข้อมูลการจัดบริการสาธารณะตามตัวชี้วัดและค่ามาตรฐานขั้นต่ำในระบบดังกล่าวผ่านเว็บไซต์ของ สกล. www.odloc.go.th ข้อมูลที่บันทึกในระบบจะเป็นข้อมูล

ตัวเลขผลการดำเนินงานในปีงบประมาณตามแต่ละตัวชี้วัด เช่น จำนวนครั้งของกิจกรรม บริการที่ดำเนินการ จำนวนผู้ได้รับบริการ และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีการกำหนดเกณฑ์ชัดเจนว่าต้องไม่ใส่เลขศูนย์หากไม่มีบริการนั้น ๆ โดยประกอบด้วยข้อมูลผลการจัดบริการสาธารณะ ครอบคลุม 8 ด้าน โดยมีการปรับปรุงเกณฑ์ชี้วัดในปี 2566 เพื่อรักษาคุณภาพการจัดบริการสาธารณะและปรับปรุงตัวชี้วัดและค่ามาตรฐานขั้นต่ำของ อปท. ให้เหมาะสมกับบริบทของ อปท. เช่น การจัดบริการสาธารณะและปรับปรุงชุดตัวชี้วัดด้านการผังเมืองให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของ อปท. เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2567)

วิธีการบันทึกข้อมูลในระบบประเมินมาตรฐานขั้นต่ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีขั้นตอนหลัก ๆ ดังนี้คือ ผู้บริหาร อบต. มอบหมายเจ้าหน้าที่จากส่วนงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการสาธารณะใน 8 ด้าน ให้รวบรวมและพิจารณาความถูกต้องของข้อมูลตามแบบบันทึกข้อมูล 3 แบบ ได้แก่ แบบรวบรวมข้อมูลพื้นฐานทั่วไป แบบรวบรวมข้อมูลการจัดบริการสาธารณะ และแบบประเมินความพึงพอใจของประชาชน เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจะบันทึกข้อมูลผลการจัดบริการสาธารณะลงในระบบประเมินมาตรฐานขั้นต่ำผ่านทางช่องทางออนไลน์บนเว็บไซต์สำนักงาน ก.ก.ถ. (www.odloc.go.th) ตามวิธีการและแบบฟอร์มที่กำหนด และหลังจากบันทึกข้อมูลครบถ้วนและกดส่งผลในระบบสำเร็จ จะนำผลการประเมินเสนอผู้บริหาร และรายงานต่อที่ประชุมสภาทราบ จากนั้นจัดส่งเอกสารหลักฐานการประเมิน รวมทั้งประชาสัมพันธ์ผลการประเมินให้ประชาชนรับทราบด้วย จากข้อมูล พบว่า อัตราการเข้าร่วมและบันทึกข้อมูลต่ำในปี 2567 จาก อบต. ทั่วประเทศ 5,300 แห่ง มีเพียง 2,805 แห่ง (ร้อยละ 52.92) เท่านั้นที่บันทึกข้อมูลในระบบได้สำเร็จ และ 2,805 แห่ง (ร้อยละ 52.92) ที่สามารถประมวลผลได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกือบครึ่งหนึ่งของ อบต. ทั่วประเทศยังไม่ได้เข้าร่วมหรือบันทึกข้อมูลอย่างครบถ้วน ทำให้ภาพรวมข้อมูลอาจไม่สมบูรณ์ ทั้งนี้ปัญหาด้านการบันทึกข้อมูลยังคงเป็นข้อจำกัดสำคัญ เนื่องจาก อปท. หลายแห่งระบบฐานข้อมูลยังไม่เป็นปัจจุบัน ไม่ครอบคลุม หรือไม่มีข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ อีกทั้งมีข้อมูลค่าเฉลี่ยของร้อยละของจำนวน อบต. ที่ดำเนินการจัดบริการสาธารณะตามตัวชี้วัดและผ่านค่ามาตรฐานขั้นต่ำ ร้อยละ 43.40 และมีข้อมูลค่าเฉลี่ยของร้อยละของจำนวนตัวชี้วัดที่ อบต. เท่ากับ และมากกว่าร้อยละ 50 ดำเนินการจัดบริการสาธารณะและผ่านค่ามาตรฐานขั้นต่ำ ร้อยละ 42.62 สำหรับตัวชี้วัดที่ อบต. ดำเนินการได้ร้อยละ 50 ขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 42.62 ทั้งนี้มีการปรับปรุงเกณฑ์ชี้วัดในปี 2566 ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงพอสมควร โดยมีผลการดำเนินงานจำแนกตามด้าน (จุดเด่นและจุดที่ควรปรับปรุง) ดังนี้

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ค่าเฉลี่ยผลการดำเนินงานร้อยละ 56.75 จุดเด่นคือ อบต. มีผลการดำเนินงานที่ดีในการบำรุงรักษาถนนลาดยาง ไฟส่องสว่างสาธารณะ (อัตราผ่านร้อยละ 88.25) และระบบประปาหมู่บ้าน (อัตราผ่านร้อยละ 66.11) รวมถึงการสำรวจความพึงพอใจของประชาชนด้านโครงสร้างพื้นฐาน จุดที่ควรปรับปรุงคือ ควรให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมรณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อลดอุบัติเหตุบนท้องถนนมากขึ้น

ด้านการผังเมือง ค่าเฉลี่ยผลการดำเนินงานร้อยละ 23.59 ภาพรวมในด้านนี้มีผลการดำเนินงานค่อนข้างน้อยโดยภาพรวมจุดที่ควรปรับปรุง คือผลการดำเนินงานที่ต่ำในภาพรวมควรเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางผังเมืองและการจัดเก็บข้อมูลการประเมินผังเมือง

ด้านสาธารณสุข บริการทางสังคม และคุณภาพชีวิตค่าเฉลี่ยผลการดำเนินงานร้อยละ 47.21 จุดเด่นคือ มีผลการดำเนินงานที่ดีในการสำรวจขึ้นทะเบียนสัตว์และฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า (อัตราผ่านร้อยละ 82.07) รวมถึงการจัดกิจกรรมสำหรับ

ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมต่าง ๆ (อัตราผ่านร้อยละ 75.27) จุดที่ควรปรับปรุง คือ ควรให้ความสำคัญกับการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมเกี่ยวกับการตรวจสุขภาพโภชนาการหรือสถานประกอบการอาหารในพื้นที่มากขึ้น

ด้านการศึกษาค่าเฉลี่ยผลการดำเนินงานร้อยละ 48.24 จุดเด่นคือ มีผลการดำเนินงานที่ดีในเรื่องศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ผ่านการประเมินมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ (อัตราผ่านร้อยละ 90.47) และการได้รับอาหารเสริม (นม) และอาหารกลางวันของเด็ก (อัตราผ่านร้อยละ 90.98) จุดที่ควรปรับปรุงคือ มีอัตราการดำเนินงานที่ไม่ผ่านสูงในโครงการหรือกิจกรรมสนับสนุนการสอนภาษาต่างประเทศ (ร้อยละ 83.60 ไม่ได้ดำเนินการ) และการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และทักษะคอมพิวเตอร์ (ร้อยละ 80.32 ไม่ได้ดำเนินการ) ซึ่งแสดงถึงความต้องการการสนับสนุนในด้านเหล่านี้อย่างมาก

ด้านการจัดระเบียบชุมชนและการรักษาความสงบปลอดภัย ค่าเฉลี่ยผลการดำเนินงานร้อยละ 52.10 จุดเด่นคือ มีผลการดำเนินงานที่ดีในเรื่องการแก้ไขปัญหาเรื่องราวจุดร้องทุกข์ของประชาชน (อัตราผ่านร้อยละ 78.15) และการจัดตั้งศูนย์หรือช่องทางรับเรื่องร้องทุกข์ (อัตราผ่าน 69.42%) จุดที่ควรปรับปรุงคือ ร้อยละของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ที่ อบต. สนับสนุนจัดตั้งขึ้น มีผลไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสูง (ร้อยละ 70.90 ไม่ผ่าน) รวมถึงการติดตั้งและซ่อมแซมกล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) ซึ่งหลาย อบต. ยังไม่ได้ดำเนินการหรือยังมีความบกพร่องอยู่ (ร้อยละ 35.31 ไม่ได้ดำเนินการ)

ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน อาชีพ การท่องเที่ยว และการลงทุน: ค่าเฉลี่ยผลการดำเนินงานร้อยละ 32.75% จุดเด่นคือ มีผลการดำเนินงานที่ดีในเรื่องกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่ อบต. ส่งเสริมหรือให้การสนับสนุนให้ดำเนินการได้อย่างยั่งยืนและมีรายได้ต่อเนื่อง (อัตราผ่านร้อยละ 57.77) และช่องทางหรือแหล่งเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการให้คำปรึกษา แนะนำในการขอใบอนุญาตจดทะเบียนพาณิชย์ หรือการส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่ (อัตราผ่านร้อยละ 57.33) จุดที่ควรปรับปรุงคือ ควรให้ความสำคัญกับการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในการปรับปรุง ซ่อมแซม บำรุงรักษา และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้มีสภาพที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยว (ร้อยละ 66.70 ไม่ได้ดำเนินการ) เนื่องจากมีอัตราการไม่ได้ดำเนินการสูง

ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม: ค่าเฉลี่ยผลการดำเนินงานร้อยละ 44.28 จุดเด่นคือ มีผลการดำเนินงานที่ดีในเรื่องปริมาณขยะอันตรายและขยะติดเชื้อในพื้นที่ อบต. ที่ถูกส่งไปกำจัดอย่างถูกสุขลักษณะ (อัตราผ่านร้อยละ 76.03) และปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่ อบต. ที่ถูกกำจัดอย่างถูกสุขลักษณะ (อัตราผ่านร้อยละ 65.31) จุดที่ควรปรับปรุงคือ ควรให้ความสำคัญกับการจัดอบรมหรือประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการดูแลรักษาป่า ภัยจากไฟฟ้า และการทำแนวกันไฟฟ้า (ร้อยละ 76.39% ไม่ได้ดำเนินการ) และการประเมินความพึงพอใจของประชาชนด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 57.33 ไม่ได้ดำเนินการ)

ด้านการส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน และโบราณสถาน ค่าเฉลี่ยผลการดำเนินงานร้อยละ 42.31 จุดเด่นคือ มีผลการดำเนินงานที่ดีในเรื่องการประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดบริการสาธารณะด้านศิลปะ วัฒนธรรมฯ (อัตราผ่านร้อยละ 47.70) และโครงการหรือกิจกรรมที่ อบต. ดำเนินการส่งเสริมหรืออนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรมฯ (อัตราผ่านร้อยละ 47.17) จุดที่ควรปรับปรุงคือ ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น (ร้อยละ 47.81 ไม่ได้ดำเนินการ)

กล่าวโดยสรุป คณะเน้นในแต่ละเกณฑ์ชี้วัดสะท้อนถึงระดับการดำเนินงานที่แตกต่างกันของ อบต. โดยรวมมีความแข็งแกร่งด้านการบริหารการเงินและการดำเนินงานโครงการ แต่พบความไม่สม่ำเสมอในการพัฒนาสุขภาพและสวัสดิการในระดับท้องถิ่นซึ่งต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีและสอดคล้องกับเป้าหมายมากขึ้นในอนาคต

2. การวิเคราะห์ความผันผวนของผลการประเมินตามเกณฑ์ชี้วัด

จากข้อมูลในรายงานฯ สามารถวิเคราะห์ความผันผวนของผลการประเมินตามเกณฑ์ชี้วัดของ อบต. ในแต่ละด้าน โดยพิจารณาจากแนวโน้มค่าเฉลี่ยของร้อยละของ อบต. ที่ดำเนินการจัดบริการตามตัวชี้วัดและผ่านค่ามาตรฐานขั้นต่ำ ในช่วงปี พ.ศ. 2565 – 2567 โดยความผันผวนของตัวชี้วัดตามหมวดงานของ อบต. เมื่อเปรียบเทียบกับพบว่า หมวดงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพและสวัสดิการของประชาชน มีความผันผวนสูงสุด ได้แก่ ด้าน สาธารณสุข บริการทางสังคม และคุณภาพชีวิต ผังเมือง จัดระเบียบชุมชนและการรักษาความสงบปลอดภัยส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน อาชีพ การท่องเที่ยว และการลงทุนส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาชาวบ้าน และโบราณสถาน เนื่องจากขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยทั้งภายนอกและภายในที่เปลี่ยนแปลงบ่อย เช่น การได้รับงบประมาณ การมีส่วนร่วมของประชาชน และสถานการณ์สุขภาพในพื้นที่ที่ไม่แน่นอน ส่วนหมวดงานด้านการบริหารการเงินและงบประมาณ มีความผันผวนต่ำกว่าหมวดอื่น ๆ เนื่องจากเพราะเป็นกิจกรรมที่มีขั้นตอนและระบบการควบคุมที่ชัดเจน และสุดท้ายหมวดงาน การดำเนินโครงการและบริการสาธารณะ มีความผันผวนปานกลาง เนื่องจากขึ้นอยู่กับความพร้อมทั้งด้านทรัพยากร งบประมาณและความต้องการของพื้นที่

จากข้อมูลพบว่า ผลกระทบของการปรับเกณฑ์ในปี 2566 มีการลดลงอย่างมีนัยสำคัญในหลายด้านในปี พ.ศ. 2566 สะท้อนถึงผลกระทบจากการที่สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สกล.) มีการปรับเพิ่มค่ามาตรฐานและเพิ่มเติมตัวชี้วัด ทำให้ อบต. ยังไม่พร้อมในการดำเนินการและรวบรวมข้อมูล แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการปรับตัวและพบการฟื้นตัวของค่าเฉลี่ยในหลายด้านในปี พ.ศ. 2567 ในการพัฒนาการจัดบริการเพื่อให้สอดคล้องกับเกณฑ์ใหม่ แต่ยังคงพบความไม่สมดุลของแต่ละด้าน กล่าวคือ โครงสร้างพื้นฐาน และสาธารณสุขฯ แสดงแนวโน้มการฟื้นตัวที่ดีกว่าและประสิทธิภาพการดำเนินงานที่ค่อนข้างดีกว่าซึ่งอาจยังต้องอาศัยเวลา ในขณะที่ด้านการผังเมืองยังคงเป็นจุดอ่อนสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ทั้งนี้จุดสำคัญที่พบตามเกณฑ์ชี้วัดคือ การขาดความรู้และความเข้าใจที่เพียงพอของบุคลากรและประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับโรคอุบัติใหม่และโรคที่เกิดซ้ำ ทำให้การสื่อสารและการส่งเสริมความรู้ไม่ครอบคลุมและไม่เกิดผลตามเป้าหมาย การขาดการกำกับติดตามและแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ทำให้มีการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมไม่มากและต่อเนื่องในการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพและด้านผังเมือง บุคลากรขาดทักษะและประสบการณ์ตรงในการบริหารจัดการข้อมูลและดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพเกี่ยวกับโรคอุบัติใหม่อย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งขาดทักษะทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่จำเป็นต่อการดำเนินงาน ขาดงบประมาณสนับสนุนและทรัพยากรที่เพียงพอสำหรับกิจกรรมรณรงค์และอบรมประชาชน รวมทั้งไม่มีที่ปรึกษาหรือพี่เลี้ยงที่ช่วยผลักดันงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม การวัดความผันผวนเหล่านี้ช่วยให้เห็นถึงจุดที่ต้องให้ความสำคัญในการวางแผนและบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดความเสี่ยงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.) ในการให้บริการประชาชน ทั้งนี้ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อความผันผวนสูงสุดในเกณฑ์ชี้วัดของประชาชนในระดับ อบต. ได้แก่ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น ความผันผวนของ

งบประมาณจากภาครัฐและภาวะเศรษฐกิจโดยรวมที่ส่งผลต่อทรัพยากรที่อบต. ได้รับ ปัจจัยทางสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร อัตราการเจริญเติบโตของประชากร และพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนในชุมชน ปัจจัยทางการเมือง เช่น นโยบายของรัฐบาลและการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่มีผลต่อการจัดสรรงบประมาณและนโยบายสาธารณะ ปัจจัยทางเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เช่น การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ เทคโนโลยีทางการแพทย์ และสถานการณ์โรคระบาดหรือภัยพิบัติธรรมชาติที่เกิดขึ้น ปัจจัยด้านวัฒนธรรมและพฤติกรรมในชุมชนที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของ อบต.

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลต่อความไม่เสถียรของการให้บริการสุขภาพและสวัสดิการในท้องถิ่น ทำให้เกณฑ์ชี้วัดในบางหมวดมีความผันผวนสูง ทั้งนี้ การวางแผนและบริหารจัดการที่คำนึงถึงปัจจัยเหล่านี้จะช่วยลดความผันผวนและเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

3. ประสิทธิภาพของเกณฑ์ชี้วัด

จากข้อมูลคะแนนในแต่ละเกณฑ์ชี้วัดสะท้อนถึงระดับการดำเนินงานที่แตกต่างกันของ อบต. โดยรวมมีความแข็งแกร่งด้านการบริหารการเงินและการดำเนินงานโครงการ แต่พบความไม่สม่ำเสมอในการพัฒนาสุขภาพและสวัสดิการในระดับท้องถิ่น ดังนั้น จะเห็นว่าประสิทธิภาพของเกณฑ์ชี้วัดสามารถนำมาใช้ในการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาการดำเนินงานบริการได้ กล่าวคือ เป็นเครื่องมือติดตามและประเมินผลกลาง เกณฑ์ชี้วัดนี้ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการติดตามและประเมินคุณภาพการให้บริการสาธารณะของ อบต. ในการดำเนินงานบริการประชาชนในพื้นที่ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพบริการ เป็นการกระตุ้นให้ อบต. พัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการให้บริการสาธารณะให้แก่ประชาชนมากยิ่งขึ้น เป็นแนวทางในการวางแผน อบต. สามารถนำตัวชี้วัดและค่ามาตรฐานขั้นต่ำไปใช้ในการวางแผนจัดทำโครงการหรือกิจกรรม เพื่อให้การให้บริการสาธารณะมีคุณภาพและประสิทธิภาพหรือแม้กระทั่งการพัฒนาวัฒนธรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ของ อบต.ได้ เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายและจัดสรรงบประมาณ กล่าวคือ ผลการประเมินถูกนำเสนอต่อ ก.ก.ถ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายการกระจายอำนาจ และพิจารณาจัดสรรงบประมาณเงินอุดหนุนให้เหมาะสมกับภารกิจ และสร้างแรงจูงใจในการพัฒนา กล่าวคือ ระบบนี้สร้างแรงจูงใจให้ อบต. มุ่งมั่นพัฒนาคุณภาพการให้บริการสาธารณะให้ผ่านค่ามาตรฐานขั้นต่ำหรือพัฒนาให้มีนวัตกรรมมากยิ่งขึ้น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ มีการเผยแพร่ผลการประเมินให้ประชาชนทราบ และส่งเสริมการประเมินความพึงพอใจของประชาชนในทุกด้าน เพื่อให้ อบต. นำไปปรับปรุงการดำเนินงานให้ตรงตามความต้องการ ข้อมูลเป็นปัจจุบันและทันสมัย ทำให้มีระบบฐานข้อมูลที่ช่วยให้มีข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและทันสมัยสำหรับการบริหารจัดการและวางแผนต่อไป

ข้อค้นพบเชิงวิชาการ หรือองค์ความรู้ใหม่เชิงวิชาการ

บทความวิชาการนี้ ผู้เขียนพยายามเสนอนับตั้งแต่การเผยแพร่งานวิจัยเรื่อง “มาตรฐานบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การพัฒนาเกณฑ์ชี้วัด ข้อมูลเชิงประจักษ์และนัยเชิงนโยบาย โดย วีรศักดิ์ เครือเทพ และคณะ ในปี 2562 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(อบต.) ได้มีการพัฒนาและปรับปรุงเกณฑ์ชี้วัดมาอย่างต่อเนื่องและมีการปรับปรุงเกณฑ์บางส่วนในปี 2566 ทั้งนี้เนื่องจากการบันทึกข้อมูลการให้บริการสาธารณะตามตัวชี้วัดและค่ามาตรฐานขั้นต่ำในระบบดังกล่าวผ่านเว็บไซต์เป็นการประสานความร่วมมือจึงพบปัญหาด้านการมีส่วนร่วมและคุณภาพข้อมูลเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการประเมินภาพรวม คือ อัตราการเข้าร่วมตอบแบบประเมินต่ำ อบต. ทั่วประเทศกว่าครึ่ง (ร้อยละ 47.08) ไม่ได้เข้าร่วมหรือ

บันทึกข้อมูลในระบบประเมินมาตรฐานขั้นต่ำในปี 2567 ทำให้ข้อมูลภาพรวมไม่สมบูรณ์และอาจไม่สะท้อนความเป็นจริงทั้งหมด ซึ่งเป็นข้อจำกัดสำคัญของการวิเคราะห์ผล ปัญหาหลักคือระบบฐานข้อมูลของ อบต. หลายแห่งยังไม่เป็นปัจจุบัน ไม่ครอบคลุมหรือไม่ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ สะท้อนถึงความท้าทายพื้นฐานในการจัดเก็บและบริหารจัดการข้อมูลเพื่อการประเมินผล รวมทั้งการปรับเกณฑ์ในปี 2566 สร้างผลกระทบเชิงระบบคือเป็น "ตัวกระตุ้น" ให้เกิดการปรับตัวและบ่งชี้ถึงความพยายามในการปรับตัวและเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่สูงขึ้น ในภาพรวมมีจุดแข็งและจุดอ่อนเชิงบริการสาธารณะที่ชัดเจน กล่าวคือ จุดแข็งคือมีผลงานที่ดีและค่อนข้างคงที่ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน (บำรุงรักษาถนน, ไฟส่องสว่าง, ประปา) และการจัดการขยะ (ขยะอันตราย/ติดเชื้อ, ขยะมูลฝอยทั่วไป) รวมถึงศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและอาหารเสริม/อาหารกลางวันสำหรับการศึกษา จุดอ่อนสำคัญ คือ การผังเมือง มีผลการดำเนินงานต่ำที่สุดและผันผวนสูง

การศึกษาด้านเทคโนโลยี/ภาษา พบอัตราการไม่ดำเนินการที่สูงมากในโครงการสนับสนุนการสอนภาษาต่างประเทศและทักษะคอมพิวเตอร์/วิทยาศาสตร์ สะท้อนช่องว่างด้านทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลและโอกาสในการเรียนรู้ยุคใหม่ในท้องถิ่นเศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยว ยังเป็นด้านที่ อบต. มีศักยภาพในการดำเนินงานไม่สูงนัก โดยเฉพาะการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกเหนือจากขยะ ยังขาดการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการดูแลป่าและภัยจากไฟฟ้า รวมถึงการประเมินความพึงพอใจของประชาชนยังน้อย ทั้งนี้ ข้อจำกัดในการดำเนินงานของ อบต.ขาดทักษะและทรัพยากร คือ บุคลากรขาดทักษะและประสบการณ์ในการบริหารจัดการข้อมูลและการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ซับซ้อนและขาดทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงขาดงบประมาณและทรัพยากรสนับสนุนที่เพียงพอ

ดังนั้น จะเห็นว่า ระบบประเมินตามเกณฑ์ชี้วัดนี้ไม่ได้เป็นเพียงการวัดผล แต่ยังทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการติดตามคุณภาพ, กระตุ้นการพัฒนา, เป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อการพัฒนา ให้ข้อมูลสำหรับการกำหนดนโยบาย/จัดสรรงบประมาณ, สร้างแรงจูงใจ, ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และทำให้มีข้อมูลที่ทันสมัยสำหรับการบริหารจัดการในระยะยาว

บทสรุป

การประเมินตามเกณฑ์ชี้วัดยังมีข้อจำกัดด้านข้อมูลอย่างมาก เนื่องจาก อบต. เกือบครึ่งไม่ได้เข้าร่วมหรือบันทึกข้อมูลอย่างครบถ้วน และฐานข้อมูลภายในยังไม่พร้อม และการปรับเกณฑ์ในปี 2566 ส่งผลให้ผลการดำเนินงานโดยรวมลดลงอย่างมีนัยสำคัญ บ่งชี้ถึงความไม่พร้อมในการปรับตัว แต่ก็มีการพัฒนาบางส่วนในปี 2567 ด้านโครงสร้างพื้นฐานและการจัดการขยะเป็นจุดแข็ง ขณะที่การผังเมือง การศึกษาด้านเทคโนโลยีและภาษา รวมถึงการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยว ยังเป็นจุดอ่อนสำคัญที่ต้องเร่งแก้ไข ซึ่งมีสาเหตุหลักจากบุคลากรขาดความรู้ ทักษะเทคโนโลยี แนวปฏิบัติที่ชัดเจน และทรัพยากรไม่เพียงพอ โดยเฉพาะหมวดสุขภาพและสวัสดิการที่มีความผันผวนสูงสุดจากปัจจัยภายนอก แม้จะมีข้อจำกัด แต่ระบบเกณฑ์ชี้วัดนี้ก็เครื่องมือสำคัญในการติดตาม กระตุ้นการพัฒนา และใช้เป็นข้อมูลเพื่อวางแผนและจัดสรรงบประมาณในอนาคต.

เอกสารอ้างอิง

- วีรศักดิ์ เครือเทพ และคณะ.(2562). *มาตรฐานบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การพัฒนาเกณฑ์ชี้วัด ข้อมูลเชิงประจักษ์และนัยเชิงนโยบาย*. กรุงเทพฯ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2567). *การจัดบริการสาธารณะตามตัวชี้วัดและค่ามาตรฐานขั้นต่ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปี 2567*. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2566). *การจัดบริการสาธารณะตามตัวชี้วัดและค่ามาตรฐานขั้นต่ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปี 2566*. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2565). *การจัดบริการสาธารณะตามตัวชี้วัดและค่ามาตรฐานขั้นต่ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปี 2565*. กรุงเทพฯ.